

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

MAI THỊ BIÊN

**KINH TẾ, VĂN HÓA CHÂU LỤC YÊN
TỈNH TUYÊN QUANG NỬA ĐẦU THẾ KỶ XIX**

LUẬN VĂN THẠC SĨ NHÂN VĂN

THÁI NGUYÊN - 2017

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

MAI THỊ BIÊN

**KINH TẾ, VĂN HÓA CHÂU LỤC YÊN
TỈNH TUYÊN QUANG NỬA ĐẦU THẾ KỶ XIX**

**Chuyên ngành: LỊCH SỬ VIỆT NAM
Mã số: 60.22.03.13**

LUẬN VĂN THẠC SĨ NHÂN VĂN

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS. ĐÀM THỊ UYÊN

THÁI NGUYÊN - 2017

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan, đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu và kết quả nghiên cứu trong luận văn này là hoàn toàn trung thực và chưa được sử dụng trong công trình nghiên cứu nào. Các tài liệu tham khảo trích dẫn có nguồn gốc rõ ràng.

Thái Nguyên, tháng .... năm 2017

Tác giả

Mai Thị Biền

LỜI CẢM ƠN

Trước hết, tôi xin gửi lời cảm ơn tới Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh Yên Bái, Bảo tàng tỉnh Yên Bái, UBND huyện Lục Yên, Phòng Thống kê, phòng Văn hóa huyện Lục Yên và nhân dân địa phương đã giúp đỡ tôi trong quá trình khảo sát thực tế tại địa phương.

Đặc biệt, tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc đến PGS.TS Đàm Thị Uyên cùng các thầy cô trong khoa Lịch sử trường Đại học Sư phạm, Đại học Thái Nguyên đã chỉ bảo tận tình, động viên, khích lệ tôi trong thời gian học tập và hoàn thành luận văn.

Tôi cũng xin trân trọng cảm ơn tới Ban Giám hiệu, các thầy, cô giáo trường Cao đẳng Sư phạm tỉnh Hà Giang đã tạo điều kiện về mọi mặt để tôi yên tâm học tập.

Cuối cùng, tôi xin gửi lời cảm ơn chân thành tới bạn bè và những người thân trong gia đình đã giúp đỡ tôi trong suốt quá trình học tập và hoàn thành luận văn.

Thái Nguyên, tháng .... năm 2017

Tác giả

Mai Thị Biển

MỤC LỤC

Trang

Trang bìa phụ	
Lời cam đoan.....	i
Lời cảm ơn	ii
Mục lục.....	iii
Danh mục các từ viết tắt.....	iv
Danh mục các bảng	v
Danh mục biểu đồ	vi
MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài.....	1
2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề.....	2
3. Mục đích, nhiệm vụ.....	4
4. đối tượng và phạm vi nghiên cứu	4
5. Nguồn tư liệu và phương pháp nghiên cứu.....	5
6. Đóng góp của luận văn	7
7. Cấu trúc của luận văn.....	7
Chương 1. KHÁI QUÁT VỀ ĐỊA BÀN NGHIÊN CỨU	12
1.1. Vị trí địa lý và điều kiện tự nhiên.....	12
1.2. Lịch sử hành chính huyện Lục Yên.....	16
1.3. Các thành phần dân tộc.....	20
1.4. Khái quát tình hình chính trị - xã hội huyện Lục Yên.....	26
Chương 2. KINH TẾ CỦA CHÂU LỤC YÊN NỬA ĐẦU THẾ KỶ XIX.....	33
2.1. Tình hình ruộng đất châu Lục Yên theo địa bạ Gia Long 4 (1805)	33
2.1.1. Tình hình các loại ruộng đất ở châu Lục Yên	34
2.1.2. Tình hình sở hữu ruộng đất tư	35
2.1.3. Bình quân thửa và bình quân sở hữu một chủ.....	36
2.1.4. Sở hữu ruộng đất của các nhóm họ	37
2.1.5. Tình hình sở hữu ruộng đất của chức sắc	38
2.2. Tình hình ruộng đất châu Lục Yên theo địa bạ Minh Mệnh 21 (1840).....	41

2.2.1. Tình hình các loại ruộng đất ở Lục Yên.....	41
2.2.2. Sở hữu ruộng đất tư	42
2.2.3. Bình quân thửa và bình quân sở hữu một chủ.....	43
2.2.4. Sở hữu ruộng đất theo nhóm hộ	44
2.2.5. Sở hữu của chức sắc	45
2.3. Tình hình kinh tế.....	48
2.3.1. Nông nghiệp	48
2.3.2. Thủ công nghiệp và thương nghiệp.....	54
2.4. Thuế khóa.....	58
Chương 3. VĂN HÓA CHÂU LỤC YÊN NỬA ĐẦU THẾ KỈ XIX.....	61
3.1. Làng bản và nhà cửa.....	61
3.2. Dòng họ và gia đình.....	65
3.3. Âm thực.....	68
3.4. Trang phục.....	71
3.5. Tục lệ	74
3.6. Tín ngưỡng, tôn giáo	90
KẾT LUẬN	98
TÀI LIỆU THAM KHẢO	101
PHỤ LỤC	

DANH MỤC CÁC TỪ VIẾT TẮT

KH	: Ký hiệu
Nxb	: Nhà xuất bản
PGS	: Phó giáo sư
M, s, th, t, p	: Mẫu, sào, thước, tác, phân.
Ví dụ	: 112 mẫu 5 sào 4 thước 6 tác 7 phân sẽ viết tắt là 112.5.04.6.7.
Tr	: Trang
TS	: Tiến sĩ
TTLTQGI	: Trung tâm lưu trữ Quốc gia I
HĐND	: Hội đồng nhân dân
UBND	: Ủy ban nhân dân

DANH MỤC CÁC BẢNG

	<i>Trang</i>
Bảng 2.1. Thống kê ruộng đất châu Lục Yên theo địa bạ Gia Long 4 (1805)	34
Bảng 2.2. Quy mô sở hữu ruộng tư	35
Bảng 2.3. Bình quân sở hữu và bình quân thửa.....	37
Bảng 2.4. Sự phân bố ruộng đất của các nhóm hộ	38
Bảng 2.5: Tình hình tư hữu ruộng đất của các chức sắc.....	39
Bảng 2.6: Quy mô sở hữu và bình quân sở hữu của các chức sắc.....	40
Bảng 2.7. Thống kê ruộng đất châu Lục Yên theo địa bạ Minh Mệnh 21 (1840).....	41
Bảng 2.8. Quy mô tư hữu ruộng đất của chủ sở hữu năm (1840)	42
Bảng 2.9: Bình quân thửa và bình quân sở hữu một chủ.....	43
Bảng 2.10: Sự phân bố ruộng đất của các nhóm hộ	44
Bảng 2.11: Sở hữu ruộng tư của các chức sắc	45
Bảng 2.12: Diện tích sở hữu và bình quân sở hữu của chức sắc	46

DANH MỤC BIỂU ĐỒ

	<i>Trang</i>
Biểu đồ 2.1: Quy mô sở hữu ruộng tư năm 1805	36
Biểu đồ 2.2: Quy mô sở hữu ruộng tư năm 1840	42

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Lục Yên là huyện miền núi nằm ở phía Đông Bắc của tỉnh Yên Bái, tiếp giáp với các tỉnh Lào Cai, Hà Giang và Tuyên Quang. Trước cách mạng tháng 8/1945, huyện có tên gọi là Châu Lục Yên thuộc tỉnh Tuyên Quang, nằm án ngữ sườn phía tây căn cứ địa Việt Bắc, giữ vị trí hết sức quan trọng trong tuyến hành lang bảo vệ căn cứ hậu phương kháng chiến của cả nước, là cầu nối liên căn cứ địa Việt Bắc với chiến trường Tây Bắc và tỉnh Lào Cai, Hà Giang.

Lục Yên là vùng đất có điều kiện tự nhiên thuận lợi, đất đai tương đối màu mỡ, giàu tài nguyên khoáng sản, các dân tộc ở Lục Yên mặc dù có nguồn gốc lịch sử khác nhau nhưng khi đã cùng nhau sinh sống tại nơi đây thì các dân tộc đã tích cực khai phá, mở mang ruộng đồng, xây làng lập bản để làm nơi sinh cơ lập nghiệp và phát triển lâu dài. Tình hình cộng cư của nhiều thành phần dân tộc gắn liền với quá trình phát triển lâu dài của đất nước. Trong công cuộc phát triển kinh tế - xã hội ở các vùng dân tộc miền núi nói chung và Lục Yên nói riêng, Đảng và Nhà nước rất quan tâm đến việc xây dựng và phát triển kinh tế ở các vùng dân tộc thiểu số. Việc phân bố lại dân cư gắn với xây dựng các vùng kinh tế nhằm khắc phục dần sự cách biệt về kinh tế - xã hội giữa các dân tộc, khai thác mọi tiềm năng của đất nước, đảm bảo an ninh quốc phòng, đồng thời góp bảo vệ môi trường sinh thái.

Là vùng đất rộng người thưa, núi non hiểm trở, có vị trí chiến lược về quốc phòng, Lục Yên từ xa xưa luôn là một bộ phận của tổ quốc Việt Nam thống nhất. Đồng bào các dân tộc nơi đây có truyền thống đoàn kết, yêu nước, giàu lòng nhân ái, dũng cảm trong đấu tranh chống cường quyền, áp bức, đánh giặc ngoại xâm; cần cù, sáng tạo trong lao động và có đời sống văn hoá tinh thần khá phong phú, độc đáo.

Ngày nay, trong công cuộc đổi mới đất nước, đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước, thực hiện hai nhiệm vụ chiến lược xây dựng và bảo vệ tổ quốc xã hội chủ nghĩa vì mục tiêu: “dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh” là sự nghiệp của toàn xã hội, toàn dân tộc trong đó có nhân dân các dân tộc Lục Yên.